

2018. gada 23. janvāris
Ilze Vītola

Septiņi koki, lidojoši augi un sēņu valsts

Pēc 20 gadiem Dabas muzejā Rīgā iekārtota jauna pastāvīgā ekspozīcija „Botānika un mikoloģija”.

„Wow, cik te ir interesanti! Nāciet šurp!” – klases biedrus aicina kāds puika, kurš pirmais ieskrējis ekspozīcijas zālē. Lēnāks nācējs sajūtīs arī jauko gaisotni, kāda pārņem tveicīgā vasaras dienā, mežā ienākot. Tieši par noskaņu ekspozīcijas veidotāji ir gādājuši īpaši, jo botānikas ekspozīcija nekādi nevar sacensties ar krāšņiem putniem, zvēriem, koraļļiem, kas redzami Dabas muzeja citās zālēs, stāsta Inita Dāniele, Botānikas nodaļas vadītāja. Botānikas nodaļas darbinieces visu pagājušo gadu brauca pa mežiem, pļavām, purviem, vākdamas augus, sēnes, un pat noskatīja kokus jaunajai ekspozīcijai. Jā, ekspozīcijas lepnums ir septiņi īsti koki, ko sarūpējuši Latvijas Valsts meži.

Koki ar planšetēm

Priede, egle, ozols, liepa, bērzs, melnalksnis, apse – septiņas Latvijā izplatītākās koku sugas. Bet kā, lai zina, kurš ir kurš? Dažam apmeklētājam melnalkšņa saknes atgādina televīzijā redzētās mangroves. Arī pēc mizas koku ne katrs var noteikt. Bet ikviens var paraut aiz virves cilpas koka stumbrā un hop! izlec planšete ar informāciju par koka sugu, garumu, apkārtmēru, dzīves ilgumu utt. Vieglākai uztverei koka attēlam pielikts klāt Brīvības pieminekļa foto. „Gods kalpot Latvijai!”, droši vien saka koki, jo gandrīz tie visi var pārspēt Brīvības pieminekļa augstumu.

Lidojošie herbāriji

Herbārijus ierasts redzēt horizontālā veidā, rūpīgi uzlīmētus uz baltām lapām, bet ekspozīcijā acis priecē „lidojoši” augu herbāriji. Šis efekts panākts, augus piestiprinot stikla plāksnēm. Te vijas pat garas apiņu stīgas, turklāt uzreiz var aplūkot gan apiņu ziedus, gan augļus. Kas tad te palikts zem lupas? Mazo ūdensziedu daudzi būs redzējuši, atpūšoties pie ūdeņiem. Bet vai zinājāt, ka tas ir mazākais Latvijas augs? Vēl var redzēt pļavu – brīnumu, kādu daba radījusi pie Sabiles, bet ekspozīcijas veidotāji te – zālē.

Dzegužkurpītes stāsts

Katrs augs ir apbrīnas vērts! Par to jādomā, pētot orhidejas (dzeltenā dzegužkurpīte) attīstības ciklu. Vispirms tai jāstāp sēne, kas ieaug dīgstā (ja sēni nesastop, augs neattīstās). Ceturtajā gadā dzegužkurpīte izaug. Pāriet vēl 15–17 gadi, kamēr tā pirmo reizi uzzied. Nu vajag kukaini, kas ielidotu ziedā un apputeksnētu drīksnu, tad veidosies sēkla. Ak vai, cik sarežģīti un ilgi! Eglei gan nav sevišķi jāpiepūlas. Ekspozīcijā var redzēt egles sēklas lidojumu gaisa tunelī. Tāds te ierīkots, lai palielinājumā un palēninājumā varētu novērot dabā notiekošo.

Vai zinājāt, ka ir sēņu valsts?

Kāpēc gan jāguļ slimnīcā pēc saindēšanās ar indīgām sēnēm, ja var atnākt uz Dabas muzeju un rāmā garā iepazīties ar Latvijas sēnēm, precīzāk – to mulāžām. Lasu tekstu un piedzīvoju patiešām varenu atklājumu. Skolas laikā mācīja, ka ir augu un dzīvnieku

valsts. Bet te rakstīts: sēnes nav ne augi, ne dzīvnieki, un pieder atsevišķai dzīvo organismu valstij – sēņu valstij. Tātad ir arī sēņu valsts! Labi, ka (pēc piecdesmit gadiem) atkal iegriezās Dabas muzejā.

Kad esmu padarbojusies ar bērniem domātājām interaktīvajām izzinošajām spēlēm un apbrīnojusi muzeju mūsdienu iespējas, sirdi aizkustina akmens altārītis. Uz tā brūklenājs. „Vasarā vai ziemas salā redz to allaž iezaļu”, ienāk prātā dziesmas vārdi. Un vēl jādomā par izstādes veidotāju aizrautību braukt uz mežu un katru nedēļu sagādāt, ko zaļojošu...

Informācijai:

Ekspozīciju veidojuši: Inita Dāniele, Janta Meža, Egita Zviedre, Laura Grīnberga, Diāna Meiere, Lauma Kupča, Lauma Miķelsone.

Mākslinieks – Gundars Gulbis.